

Van 't Oude in 't Nieuwe.

Er lag overal dik sneeuw. Een scherpe Oostenwind sneed ieder, die 't waagde op dien kouden Oudjaarsdag den neus buiten de deur te steken, in 't gelaat. Wie in huis kon blijven verkneuterde zich in zijn voorrecht en kwam alleen als 't bepaald noodig was buiten het verwarmde vertrek. Al bleef de kamerdeur zooveel mogelijk gesloten en werd de kachel volop van brandstof voorzien, toch waren het maar kleine plekje van de glasruiten, die neiging vertoonden om te gaan ontdooien. Zoo was 't in de huizen der gegoeden. In de woningen der armen, waar slecht sluitende deuren en ramen den wind toegang gaven en de turf schaarsch was, was 't bijna niet te harden.

In de armelijke woning van de weduwe De Haas was 't echter niet bepaald koud. Alle reetjes en gaatjes waren zorgvuldig toegestopt en er brandde een flink vuur op den haard. Daar had vrouw De Haas, die uit werken was, nog voor gezorgd eer ze de deur uitging.

's Morgens, toen het tijd was om te gaan, had ze met een bezwaard hart haar huisje verlaten. Lize de oudste van haar tweetal, van wie ze reeds

zooveel hulp had, die alles in orde hield als zij uit moest, was ziek, hard ziek; maar 't had al verscheidene weken geduurd en om 't gebrek buiten de deur te houden, kon ze niet alweer thuisblijven. Mevrouw Deelen, de dominee's-vrouw, waar ze dien Oudjaarsdag moest wezen, was daarbij een hartelijk gul mensch die gewoon was haar als ze naar huis zou gaan, behalve 't loon, nog van allerlei toe te stoppen dat ze met haar kinderen o zoo goed kon gebruiken.

Janus moest dan maar op Lize passen. Gisteren, toen ze was thuisgebleven, bleef Lize zoo rustig en had ze zoo weinig hulp noodig dat vrouw De Haas verscheidene keeren dacht: ik had eigenlijk best kunnen gaan. En zoo dacht ze te eerder omdat ze den gulden, dien ze per dag verdiende, zoo hoog noodig had. Vandaag zou 't wellicht weer zoo zijn en als ze tusschen de middaguren nog even thuishkwam . . . wel ja, 't kon best. Toch ging ze met looden schoenen naar de pastorie. Onder het werk door had ze voortdurend haar kind voor zich, half zittend half liggend op de kussens, die ze in den ouden leuningstoel had gelegd.

't Was acht uur toen ze, als naar gewoonte, aan de huiskamer begon, terwijl de familie op de studeerkamer het ontbijt gebruikte. Wat schoot ze op met haar werk. Maar hoe langzaam vorderde de minuutwijzer op de pendule. Kwam het omdat ze er elk oogenblik naar keek? Anders was het half elf eer ze er aan dacht en kon ze zich niet begrijpen dat de uren zoo snel voorbijgingen. En nu... Nee, ze wou er niet meer naar kijken: misschien viel het wat mee als ze eens een poosje doorwerkte zonder zich te bekommeren om den tijd. Hoe zou 't op 't oogenblik met Lize zijn? Aldoor zag ze dat vermagerde in-bleeke gezichtje met dat spitse neusje en die weggetrokken wangen, de halfgesloten oogen en de gevouwen handen. Zou Janus het kunnen redden? Zeker wel, anders zou hij haar wel komen roepen.

Om half elf kwam Mevrouw haar de koffie brengen en o, wat verluchtte het haar, dat ze haar hart eens kon uitspreken. Hoe meer Mevrouw vroeg en hoe meer ze vertellen kon, hoe kalmer ze werd.

Vrouw De Haas had haar deel wel gehad van 's levens moeiten en zorgen. Van haar jeugd af had ze gediend en 't meestal goed gehad en ook den eersten tijd dat ze getrouwd was, ging alles voor den wind. Maar toen kwamen de beproevingen. De Haas, die altijd gezond was geweest en flink verdiende, begon te sukkelen. Maanden lang sleepte hij zich nog voort naar zijn werk, maar 't viel hem al moeilijker en eindelijk ging het niet meer. In den eersten tijd werd hem door zijn patroon het volle loon nitbetaald, en daar een ziekenfonds vijf gulden per week uitkeerde, was er geen krimp, ook al waren de uitgaven meer dan anders. Na zes weken werd het loon verminderd tot op de helft, maar, zuinig aan, wisten ze rond te komen.

Eerst toen ze niets meer hadden dan het ziekgeld begon de nood te nijpen.

Met schrik zagen ze den tijd tegemoet dat ze geen recht meer zouden hebben op die vijf gulden. Wat moesten ze dan beginnen? En hij kwam, die tijd. Wel werden ze wat geholpen door „publieke en particuliere liefdadigheid” maar dat kon niet volstaan. En nu leerden ze wat tobben was en gebrek lijden. Lang duurde de bittere ellende echter niet. Na een paar maanden stierf De Haas en toen kwam er verademing. Al dadelijk door het begrafenisgeld, waarvan een aardig duitje overbleef. En na een paar weken ging vrouw De Haas uit werken bij menschen die medelijden met haar hadden.

Jaren lang had dat zoo geduurd. Ze had met slaven en zwoegen in haar onderhoud kunnen voorzien en nu, terwijl ze er al van droomde dat haar beide kinderen mee wat zouden gaan inbrengen, nu was Lize ziek geworden. Van den eersten dag af had ze den angst met zich omgedragen dat haar kind zou sterven. Hoe ze aan dien angst kwam kon ze zich niet verklaren. Eenigen redelijken grond was er niet voor. Toch, ze twijfelde er niet aan of 't zou verkeerd afloopen.

* * *

't Was stil in het vertrek. Moeder was al verscheidene uren weg. Den heelen morgen was Lize rustig geweest. Nu en dan had Janus haar gevraagd of ze wat drinken wou, en was hij een poosje vlak bij haar blijven staan. Met wonderlijk vreemde oogen had ze hem een paar keer aangekeken, zonder iets te zeggen. Dan was Janus bang geworden en had hij verlangd dat Moeder er maar was. Hij voelde zich zoo eenzaam, net alsof er niemand in huis was dan hij alleen. Maar Liesje

was er toch ook? Ja, ja, tenminste ze zat daar op den grooten stoel. Als hij er echter niet naar keek dan kwam 't hem voor, dat ze er niet was.

„Janus, lees me eens wat voor uit den Bijbel.”

Janus kon goed voorlezen uit den Bijbel. Dat was hij gewoon. In de eerste jaren na den dood van zijn vader was er niet meer gelezen uit het Woord des Heeren. Alleen 's avonds, als de kinderen sliepen, haalde de weduwe vaak den huisbijbel te voorschijn en zocht troost en bemoediging in de gewijde bladen. Zoodra Janus echter lezen kon had ze hem elken morgen en middag na 't eten een hoofdstuk opgegeven, en dan vernamen ze de stem des Heeren uit Zijn Woord.

„Janus, lees me eens wat voor uit den Bijbel.”

Janus schrikte toen hij Lize's stem hoorde, maar behoefde geen verdere aansporing. In een oogenblik zat hij met den grooten Bijbel op de knieën naast de zieke. Hoewel hij voor zijn leeftijd tamelijk wel thuis was in het groote boek, viel 't hem toch moeilijk een keuze te doen uit al de hoofdstukken die bij 't doorbladeren hem voor de oogen schemerden. Eindelijk viel het hem in dat Lize een paar weken geleden het gedeelte dat hij 's morgens had gelezen zoo mooi had gevonden. Nu wist hij wat ze graag zou hooren en hij las

En er was een zeker rijk mensch . . . levende alle dagen vroolijk en prachtig.

Luisterde Lize?

Janus lette er niet op, hij las door.

En het geschiedde dat de bedelaar stierf, en van de Engelen gedragen werd in den schoot Abrahams.

Janus bleef doorlezen.

Maar nu hoorde Lize niet verder. De halfgesloten oogen waren nu wijd geopend. Was dat een natuurlijke uit-

drukking? Zagen die oogen wat in gewone omstandigheden voor 't menschelijk oog niet waarneembaar is? Had haar geest de woorden, die ze zooeven hoorde, opgenomen en er dadelijk voor zich zelf de toepassing van gemaakt? Strak vestigde ze den blik op het venster en 't was haar alsof het door een onzichtbare hand werd geopend. Engelen, zooals ze die meermalen had afgebeeld gezien, zweefden daar heen en weer en schenen naar binnen te willen komen

Toen sloot ze de oogen.

Janus was aan 't eind van de gelijkenis en zou juist het boek dicht slaan en wegleggen, toen vrouw De Haas binnenkwam. Ze kwam even kijken of alles goed was en zou maar een oogenblikje blijven.

„Hoe is 't met Lize, Janus?”

„Ik heb net wat voorgelezen, moe, ze vroeg het.”

Vrouw De Haas ging naar den stoel waarin haar kind zat en lei zacht haar hand op Lize's hoofd in de verwachting dat ze de oogen zou opslaan. Maar neen, ze keek niet op. Voelde ze de hand van haar moeder niet? Sliep ze? Wat ging die ademhaling vreemd: zoo kort, zoo afgebroken, zoo hijgend, zoo duidelijk hoorbaar. Er kwam een wonderlijke ongekende gewaarwording in 't hart der moeder.

„Lize.”

Geen antwoord.

„Lize.”

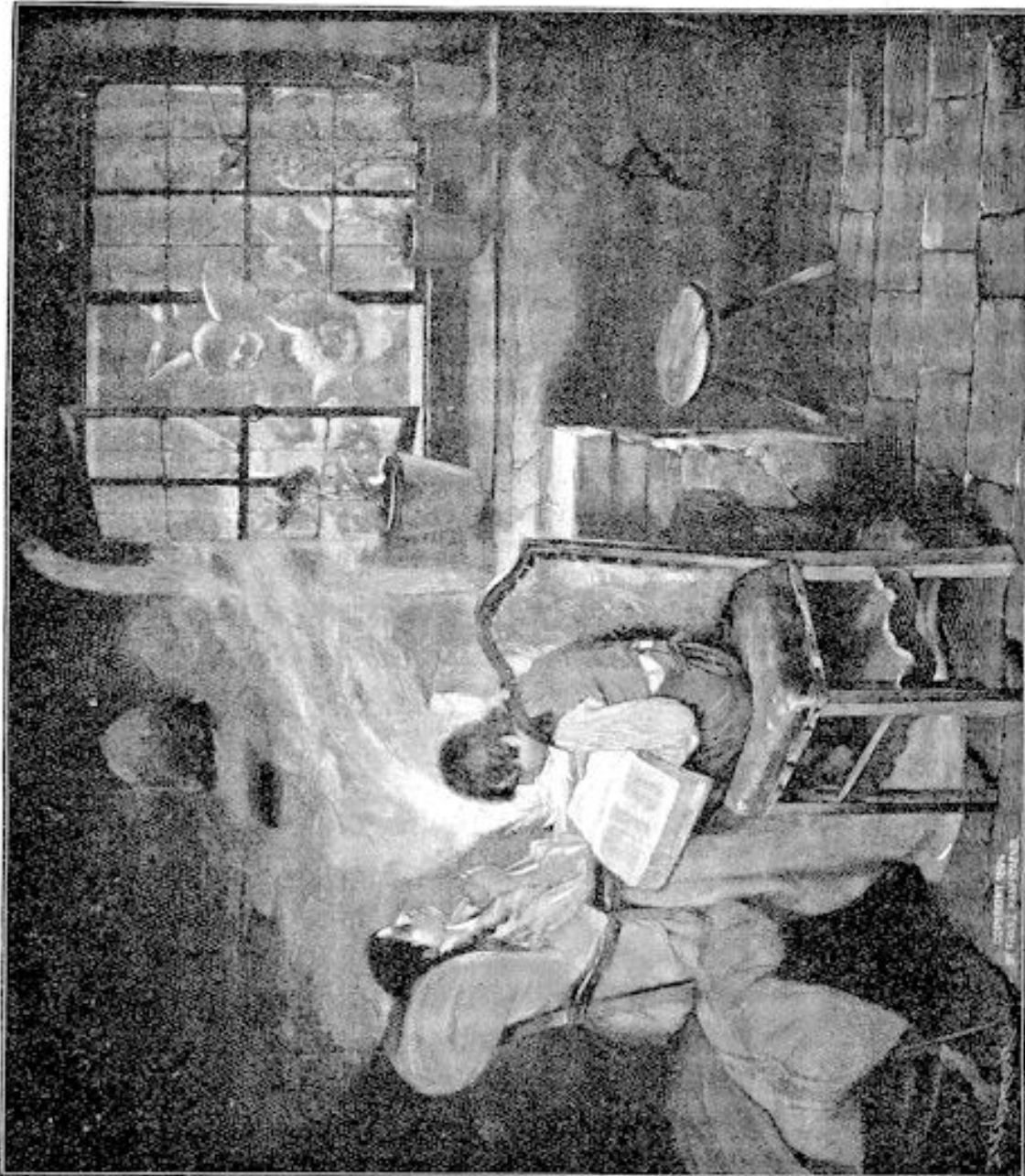
Even gingen de oogleden omhoog, maar dadelijk vielen ze weer dicht.

„Lize, hoe is 't er mee?”

Er volgde geen enkel teeken meer dat ze de stem van haar moeder hoorde. Vrouw De Haas keek om zich heen alsof ze iets zocht. Janus had den stoel waarop hij had zitten lezen weggeschoven en stond vlak naast zijn moeder. Maar die lette op hem niet.

Ze dacht aan haar zieke kind en aan haar alleen. O, ze voelde het dat het ernstig, heel ernstig was. Wat moest

Heer, behoud haar, laat ze niet sterven maak haar weer gezond. Maar terwijl ze die woorden bad, zonder ze uit te

ze beginnen, wat kon ze doen? Er kwam een zucht over haar lippen en een bede rees op in haar hart. O Heer, help Gij. Gij kunt immers helpen. O

spreken, kreeg ze weer die wonderlijke gewaarwording. Ze voelde: haar gebed zou niet verhoord worden. Toen viel ze neer op den stoel en snikte. Arme moeder!

Janus was naar buiten gegaan. Over het paadje, dat hij dien morgen in de sneeuw had geveegd om naar het schuurtje te komen waar de brandstof was geborgen, liep hij een paar maal heen en weer, de handen in den zak, al turende op den grond. De kou scheen hem niet te deren, die voelde hij niet eens, al had hij zijn buis niet aan. Nooit had hij met zooveel aandacht naar de steentjes gekeken die op den grond lagen. Soms bleef hij even staan en maakte met zijn klomp een stukje hout los dat in den harden grond zat vastgevroren. Toch dacht hij voortdurend aan Liesje. Zou ze sterven? Maar de Heer kon haar immers wel weer beter maken. Eensklaps kwam er een gevoel van vreugde in zijn hart. Als hij eens ging kijken in de kast, binnen, misschien stond daar wel iets in een kopje of was er iets in een trommeltje dat hij Liesje moest geven waarvan ze beter kon worden. O, als de Heer dat nu eens maakte . . . maar nee, dat zou te vreemd zijn, dat was onmogelijk. Onmogelijk? Was er dan iets onmogelijk bij God. Janus ging haastig naar binnen; zonder iets te zeggen liep hij naar de kast, keek op een paar planken, in een kopje, een schaalje en en staakte toen zijn verder onderzoek. Hij vond niets. 't Was ook te dwaas om zoo iets te verwachten.

Vrouw De Haas zat nog op den stoel, met de beide armen op de leuning en hield het hoofd met beide handen vast. Dat Janus even weg was geweest en weer binnen gekomen daar had ze niets van gemerkt. Ze dacht aan de huiskamer bij den dominee, waar ze alles had overhoop gehaald en nog niets weer op zijn plaats had kunnen zetten. Was ze er toch maar niet heengegaan. Waarom was ze niet thuis gebleven? Daar lag nu haar kind,

onbeweeglijk, en het kende haar zelfs niet meer. Zou ze Janus nog eens om den dokter sturen? Ja.

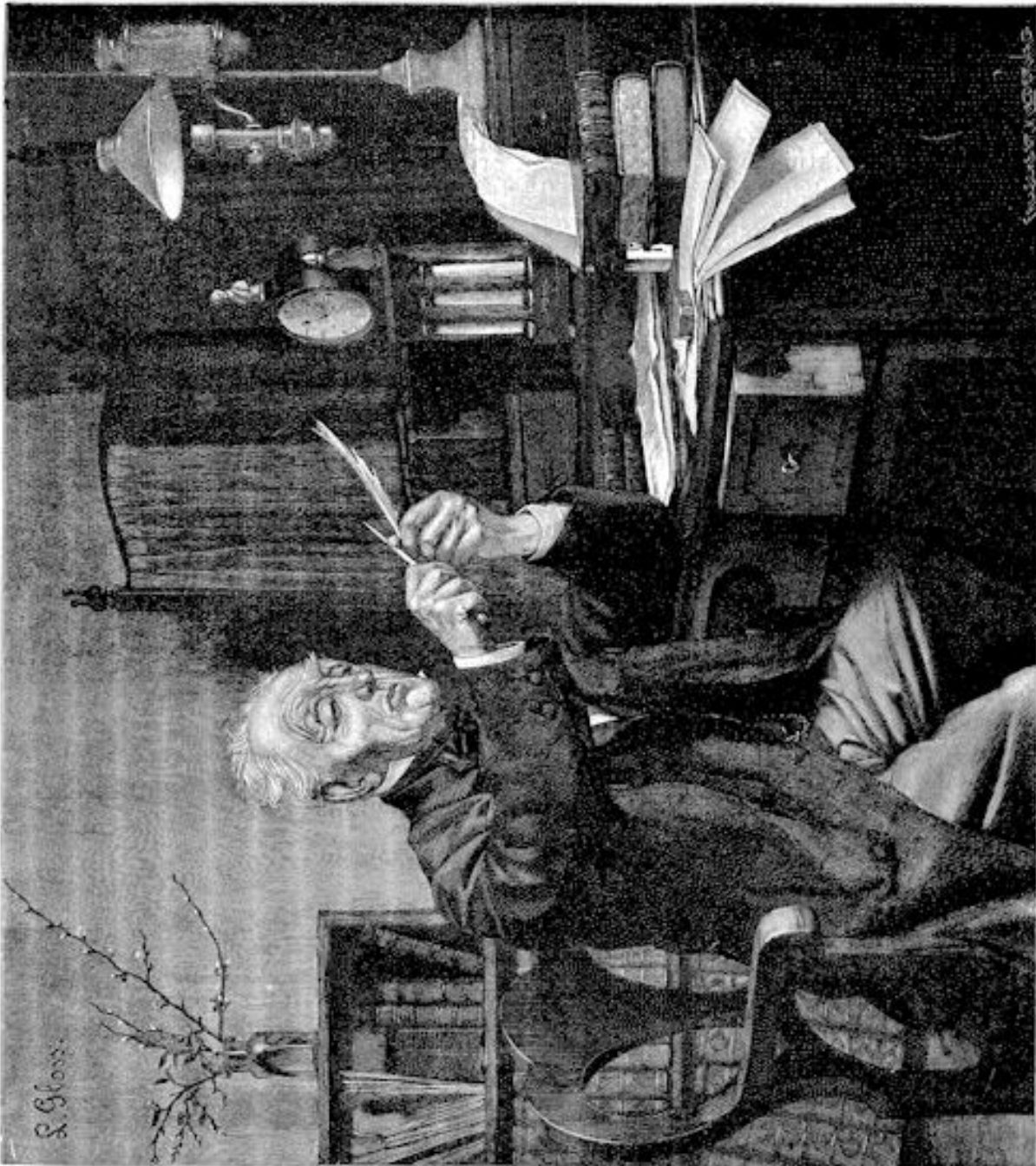
„Janus, trek je jas aan en loop eens gauw naar den dokter; vraag of hij dadelijk”

Vrouw De Haas voltooide den zin niet. Er kwam beweging in het tengere uitgeteerde lichaampje. Lize's handen vielen neer op het kussen dat haar knieën bedekte, de vingers grepen in een plooi van de sloop en frommelden die ineem. Toen begon de andere arm zich heftig te bewegen en ging over het kussen heen en weer, telkens stuitend tegen de leuning. Een oogenblik later sloeg Lize de oogen op, even maar.

Daarna lag ze weer stil, de schokkende ademhalingen werden al korter, volgden elkaar met telkens langere tusschenpoozen op en eindelijk kwam er geen meer

Hoe lang vrouw De Haas bij haar stervend kind had gestaan wist ze niet. Een vreeselijke angst, nu over het eeuwig heil van haar kind, had haar, toen ze het einde naderen zag, aangegrepen. Telkens had ze een tekst opgezegd, hopen de dat Liesje het hooren zou, al gaf ze geen enkel teeken dat ze eenig bewustzijn had van wat er rondom haar was. Even dringend als ze eerst had gebeden voor het behoud van haar leven, zoo bad ze ten laatste dat Liesje mocht gaan naar het Vaderhuis en daar een plaats voor haar zou zijn onder de vele woningen. En terwijl ze zoo bad had ze het gevoel dat haar gebed niet verhinderd werd: in haar hart kwam de zekerheid dat ze verhooring zou vinden.

Nog eer vrouw De Haas zich bewust werd dat haar kind was heengegaan merkte ze dat zij en Janus niet meer alleen waren. Onhoorbaar was de dominee binnengekomen.

Mevrouw Deelen had wel begrepen dat er wat haperde toen vrouw De Haas niet terugkwam en had er met haar man over gesproken. De dominee wou er heen gaan. Misschien zou 't noodig

zijn. En 't was goed dat hij kwam. Vol hartelijke deelneming lei hij de hand op den arm van de bedroefde moeder, die nu eens wezenloos voor zich heen keek en dan weer in wanhopig

snikken uitbarstte en geen oor had voor de woorden van troost waarmee hij haar trachtte op te beuren. Ds. Deelen wist trouwens bij ervaring hoe weinig ingang troostwoorden vinden bij hen die werkelijk treuren. Ze mogen uit beleefdheid werktuigelijk worden aangehoord, maar daarbij blijft het meestal. Hij had er niet bij nagedacht en ging er niet mee voort. Eerst toen hij niet meer opzettelijk troosten wou, maar door deelnemend vragen vrouw De Haas wat aan 't praten kreeg over Lize, bereikte hij zijn doel en kwam de weduwe wat tot bedaren.

* * *

't Was al laat op den middag eer Ds. Deelen terugkeerde in zijn woning. Het etensuur was al voorbij en Mevrouw had juist besloten maar niet langer te wachten. Aan tafel werd niet veel gesproken. Wat Dominee over het sterven van Lize de Haas vertelde, had allen ernstig doen worden en stil. Ieder was bezig met zijn eigen gedachten.

Ds. Deelen begaf zich dadelijk na den maaltijd naar zijn studeerkamer. Te zeven uur zou de gemeente bijeenkomen om biddend en dankend het voorbijgegane jaar te besluiten en de koster, die gewoon was het briefje te halen voor den organist, kon niet lang meer uitblijven. Gelukkig lag de preek klaar op de schrijftafel en de met overleg gekozen psalmen en gezangen behoeften daaruit slechts even genoteerd te worden. In gedachten verdiept sneed Ds. Deelen een nieuwe punt aan de veeren pen waarmee hij nog altijd gewoon was te schrijven. O ja, de preek was wel overdacht, met zorg opgesteld en toch nu hij alles nog eens naging van Lize's sterven kwam de gedachte bij hem op: dat is een roepstem tot bekeering, een waarschu-

wing om bereid te zijn tot heel de gemeente en hoe goed verzorgd mijn preek ook zijn moge, nu die waarschuwing is gekomen moet ik daarop den nadruk leggen en mijn prediking zoo wijzigen dat mijn woorden daar een weerklank op geven.

Werktuigelijk werd het briefje voor den organist geschreven en daarna bleef de prediker met de hand onder het hoofd zitten peinzen.

Een paar uur later stond Ds. Deelen op den kansel. Nadat hij had gebeden en een psalm opgegeven begon het orgel te spelen en ging hij zitten op het smalle bankje. Met een vluchtigen blik overzag hij de talrijke schare, die voor hem zat en voor zijn bewustzijn toch zoo ver van hem verwijderd was. Vlak voor zich zag hij alleen het schamele vertrek in de woning van vrouw De Haas en in haar stoel, rechtop, zat, verstijfd, Lize, aan wie hij nu de blijde boodschap des Heils niet meer behoefde te brengen. Gelukkig dat hij 't gedaan had toen ze nog hooren kon. En 't was bij haar in goede aarde gevallen, dat wist hij.

Eer Ds. Deelen er om dacht was 't gezang geëindigd en hij voelde hoe de gemeente verwachtte dat hij zijn toespraak zou aanvangen en bereid was naar hem te luisteren. Langzaam, alsof hij nog aarzelde hoe te beginnen, stond hij op. Zijn preek lag voor hem, maar hij gebruikte er slechts weinig van. Hij begon met het onopgesmukt verhaal van hetgeen er dien zelfden dag gebeurd was in de eenvoudige woning van vrouw De Haas en het viel hem niet moeilijk in verband daarmee oude en nieuwe dingen voort te brengen uit den goeden schat zijns harten. Met ingehouden adem werd er geluisterd ook door hen, die gekomen waren om een gelegenheidspreek te hooren en in

dit opzicht tenminste niet geheel bevredigd werden. Er waren er die vonden dat Ds. Deelen zoo heel anders preekte als ze op Oudjaarsavond van hem gewoon waren. Als het aan de verzen die opgegeven werden niet was te merken geweest zou men gezegd hebben dat de Dominee heelemaal vergat dat het Oudjaarsavond was. Alleen aan het slot had hij 't er over. Ziet, het oude is voorbij gegaan, het is alles nieuw geworden, was de overgang om van 't een te komen op 't ander.

Na de preek liep Dominee nog even aan bij vrouw De Haas. Alleen maar om zich te laten zien en blijk te geven dat hij met haar meevoelde, meeleeftde.

't Was in de pastorie geen blijde ten minste geen opgewekte oudjaarsavond, zooals 't vorige jaar en reeds vele jaren. Er werd gedacht aan vrouw De Haas en hoe die 't wel hebben zou en toen even voor twaalf het heele gezin neerknielde om biddend het oude jaar te eindigen en het nieuwe te beginnen, toen was er dankbaarheid in aller hart dat de dood hun vensteren was voorbijgegaan en stemden allen hartelijk in met de bede voor de arme beproefde weduwe. A. L. G.

CURIOSA.

Visch als voedingsmiddel. — Zoowel in verschen als geconserveerden staat neemt visch een belangrijke plaats in onder de voedingsmiddelen van den mensch, en uit den aard der zaak meer of minder al naar gelang men dicht bij de zee of vischrijke binnenwateren woont. Eskimo's en Groenlanders hebben bijna geen ander levensmiddel dan de visch en in Rusland wordt per jaar en per hoofd 20 pond visch gegeten.

Vergelijkt men de voedende bestanddeelen, die men voor een halven gulden

kan koopen, van de gezouten haring met die van rundvleesch (half vet) dan vindt men, dat men voor 50 cents haring 1649 voedingseenheden kan koopen, terwijl men voor denzelfden prijs aan half vet rundvleesch slechts 643 van die voedingseenheden krijgt.

Onder een anderen vorm uitgedrukt wil dit zeggen, dat een haring, die een netto-gewicht heeft van 110 gram en 4 à 5 cents kost, ons dezelfde hoeveelheid eiwit oplevert als 100 gram halfvet rundvleesch, waarvoor men ongeveer 10 cents betaalt.

Visch koopen is lastig en de echte liefhebbers laten 't dan ook aan niemand anders over, doch gaan er zelf op uit. Voor de niet zoo deskundigen willen wij enkele wenken geven, waarop bij het koopen van versche visch moet worden gelet, waarbij men wel in acht moet nemen, dat veel soorten in den tijd van kuitschieten niet eetbaar zijn.

Zoo is de tijd van inkoop voor paling en aal gedurende de zomermaanden; baars van Augustus tot Januari; schelvisch in den winter, bij voorkeur bij vriezend weer, en schol, bot en tong in den zomer en herfst.

Doode visch gaat spoedig in bederf over, en wel vlugger dan vleesch, wegens haar grooter gehalte aan water en mindere hoeveelheid vet. Zij moet dus versch zijn, waarvoor als kenmerken dienen: helderroode kieuwen; de oogen nog glanzend en doorschijnend, terwijl het vleesch zoo elastisch moet zijn, dat er geen putjes in blijven na met den vinger te zijn gedrukt. Bij het openen van de kieuwen moet men een frisschen reuk waarnemen. Eerst kort geleden gestorven visch zinkt in het water.

Volledigheidshalve wordt hierbij nog vermeld, dat volgens de meening van Hutchkinson het gebruik van gedeeltelijk bedorven visch lepra kan veroorzaken.